

Зарифа Саидносирова

Тул барли

шеърлар

Тошкент
«Янги аср авлоди»
2009

Булар “шеър ёзиш учун” ёзилмаган шеърлар. Ойбек домла шеърларининг “қандайдир” давоми кабидир. Бу — икки буюк инсон руҳиятида қанчалик яқинлик бўлганлигидан далолат беради. Бу ҳар кимга насиб этмайди: буюк Ойбек олдидан Зарифа опа буюк аёл эди!

Баъзи ўринларда кечаги кунлар кайфияти, гоҳо сатрларда узук-юлуқлик бор, биз қўл теккизмадик — тарихни “таҳрир” қилиб бўлмайди, ўз ҳолича кўркам туюлди.

Масъул муҳаррир:

ОМОН МУХТОР,

Ўзбекистон Республикаси

санъат арбоби, Давлат мукофоти лауреати

Нашрга тайёрловчилар:

ОЙНУР ТОШМУҲАМЕДОВА,

Ойбек Уй-музейи директори,

ИҚБОЛ ҚЎШШАЕВА,

журналист

*Китоб муқовасида Зарифа Саидносированинг
1924-1930 йилларда чизган расмидан фойдаланилди.*

Тўпламда Ойбек уй-музейи архивида сақланаётган фотосуратлардан ва Зарифа Саидносирова чизган (1927-1930 й.) расмларидан фойдаланилди. Китобни нашрга тайёрлаш жараёнида ўзларининг беминнат ёрдамини аямаган Ўзбекистон Республикаси санъат арбоби Омон Мухтор, журналист Иқбол Қўшшаева, «Янги аср авлоди» нашриёт-матбаа маркази ҳамда «ARTLOL» МЧЖ ижодий жамоаларига, Маданият ва спорт ишлари вазирлигига Ойбек оиласи ва фарзандлари миннатдорчиликларини изҳор этадилар.

© ISBN 978-9943-08-475-9

Зарифа Саидносирова. «Гул барги».

«Янги аср авлоди», 2009 й.

ТУЙҒУЛАРДАН ҲОФИЗГА АЙЛАНГАН КҮНГИЛ

Ёдинг кўз ёшимда сузади ҳар он...

Ойбек

“...Сочида: Денгизнинг шовулаган товушини тинглаймиз. Гоҳ сокин ўтириб, борлиқнинг шу мангу гўзаалигини кўнгилга соламиз, гоҳ тотли суҳбатдан ором оламиз.”

Зарифа Свидносирова

*Булутсиз самодир кўларинг — шаффоф,
Муҳаббат китобин ўқидим унда.
Танишдим, татишдим кўнгуз ва тунда
Дунёнинг севинчин, фараҳ, сурурин,
Кўларингдан ичдим юлдузлар нурын.*

Таниш... Жуда таниш ҳолат... Мен учун ҳам бу кўзлар бегона эмас, уларни ўқигандекман... фақат суратда. Ўшандаёқ муҳаббат китобини шаффоф нигоҳдангина ўқиш мумкинлигини тушунгандек эдим. Бироқ бу мушкул савдо. Шаффоф кўзлар — ниҳоятда камёб ҳодиса. Бу нигоҳлар бир умр сенга қаратилганлигини ҳис этиш эса икки дунёнга арзигулик ноёб бахт! Гарчи сочга оқ ораласа-да, қалб илиқ хотираларни унутолмас экан, мана шу хотиралар ҳарорати ҳаётингдаги бўшлиқларни тўлдириб туради.

Юракка қуйилиб келаётган Зарифахонимнинг назмий эътирофи 1977 йилнинг 20 ноябрида ён дафтарга битилган... Айрим истеъдод эгалари бўлади, ҳарқанча уринсалар-да ўзларининг шахсий сири — ҳаётига эгалик қилолмайдилар. Уларнинг ҳар бир лаҳзаси бора-бора умуммулкка, кечинмалари эса қадриятларга айланади. Қизиқ... ўзимиз билан бирга нафас олаётган қўшимиз дард-дунёсини қалбимизга сиғдиролмаймиз-у, лекин, ҳеч истисноларсиз, Уларнинг изтироблари оқиб кириб, турғун дилимизни ўртади. Нега? Гап фақат номдорликдагина эмас. Агар шундай бўлганида қадриятлар маскани бўлмиш кўнгилни бугун ўзини машҳур деб билган ҳар бир кимса чучмал даъвосини кўз-кўз қиладиган алақандайдир кўзгуга айлантириб олган бўларди. Даврнинг шамолларига тебранмасдан қалбидаги гавҳарни ҳаёт тўзонларидан асраб ўтолган ҳар бир Шахс ўз “мен” ида минглаб “мен” лар тақдирини жойлай олгани учун ҳам, улар дунёси — азобу севинчи бутун инсониятга тегишлидир. Шундайлар ҳам яшайди: улар учун ҳаётнинг моҳияти бир умр қоронғи... “нимадир” бўлиши мумкинлиги, қалб етган манзилларга ақл ҳеч қачон етиб боролмаслиги хаёл кўчасидан бир бор бўлса-да ўтмайди...

Биз шу кунгача ўзбекнинг биринчи рассом қизи — маърифатпарвар Саидносирбойнинг фарзанди ҳақида кўп эшитганмиз (мазкур китобда илк бор эълон қилинаётган расмлар ҳам унинг мусаввирлик қобилиятидан дарак беради); бир қанча авлодлар бу кимёгар олиманинг илмий ишларидан баҳраманд бўлиб улғайганини билардик; “Сўнгги дарвеш” имиз — Ойбегимизнинг хаста қалбига тиргак бўлган азамат Аёлни ҳам танир эдик; кейинчалик *“Тошкент оқшомининг қуюқлаша бошлаган*

қоронғисида эндигина туғилган ойнинг нозик ўроқ-часи булутлар денгизида аста оқар, ундан таралаётган бир тутам нур бизнинг қалбимизга шароб бўлиб қуюлмоқда эди. Бу шаробдан иккимиз маст эдик. У биринчи марта мени қўлтиқлаб олган, қадамларимизни билмадим-у, аммо юракларимиз баробар ураётгандек эди, шу топда...” — дея воқеликни нозик мушоҳада этган адиба Зарифа Саидносировани ўқидик. Ўйладикки, у ўзининг теран ҳиссиётларга бой қалбини фақат шу мўъжаз китоб (“Ойбегим менинг”) шаклида бизга мерос қолдирган деб... Улғайган дард етовида юлдузлар изидан юрган бу Аёл — бутун биз ва фарзандлари учун ҳам руҳан бедор, таскинни табиат ўжарликларидан излаган, ундаги ҳар бир ҳодисани чуқур эҳтиром билан қабул қиладиган, туйғулари тиниқ шоирона қалб эгаси сифатида яна бир карра туғилди. Сиз тагин ўйлаётгандирсиз: “Ҳа, энди бу ижод ўз эҳтиросларининг ёғида қоврилиб ётган, баҳор ҳавосига ўхшаш аёллар кайфиятининг мавҳум рангларидан иборат маҳдуд шеърият-да,” деб. Агар сиз унинг назм шаклидаги ўй-кечинмалари билан танишиб чиқсангиз, муайян бир жинс вакиласининг дидактикага мойил майин дийдиёларига эмас, балки мана шу жафокаш заминнинг бир аъзоси сифатида борлиққа назар ташлаб уни мушоҳада қилишга уринган маърифатли Инсон иқрорларига дуч келасиз. Маърифатлилик истеъдодини кўз-кўз қилишдан ва бунинг оқибати бўлмиш абгорликдан асрайди. У бўлмаган жойда фаросатсизлик бошланади, оқибатда шўрлик истеъдод ичи бўм-бўш ноғорага ўхшаб қуруқ шовқинга айланади-қолади.

Зарифа опанинг қўлёзмаларини кўздан кечири туриб шунга амин бўлдимки, унинг ўзи 1964 йил-

нинг 20 октябрида ёзилган бир шеърида айтганидек, “туйғулар дан, ҳислардан ҳофизга айланган кўнгли” бир он бўлса-да тинмайди (ён дафтардаги шеърлар санаси 1917 йилдан — 1980 йилгача).

Ҳайрат — гўзаллик билан гўзаллик учрашадиган оний лаҳза... Ахир, сара инсонларнинг мана шу ҳайрати эвазига бу шўрлик заминда ҳаёт давом этмаяптимикиан? Бироқ у ўз ҳайратини барчадан пинҳон тутади. Сабаб, катта Шоир имконияти қаршисида ўзини ожиз сезади. Қолаверса, у хотираларида “...туйғулар шошиб келганда, уларни тўсиш, бўғишга кўнглим бўлмайди”, деб ёзади. Ўшандагина, “ноиложликдан” қўлига қалам олади. Шунинг учун бўлса керак, шоира ўз соғинчи ҳақида гапирганда ёки табиатга мурожаат этганда, самовий хаёллар билан ўртанганда унинг эҳтиросларидан кўнглинг беихтиёр чексизликни туяди, гўёки бутун борлиғинг билан интиҳосизликка қараб талпинасан...

Ойбекнинг ўзи ҳам ўзига қарата ёзилган ҳазин дардкашлиқдан беҳабар бўлган бўлса керак:

*Айвондаги қўш кабутар
Хуш кўрингиз, бизлар меҳмон.
Азизимни — шоиримни
Бир хасталик йиқди пинҳон.
Тутқунларга сирдош, улфат
Кабутарлар, буюк шоир
Хасталикка бугун тутқун,
Дилкаш бўлинг, ҳоли оғир...*

15 октябр, 1964.

Узр, мен шоирни “ҳазин дардкашлиқдан беҳабар”, дея адашдим. Гарчи у сўзга кўчган бу ҳил-ҳил оғриқдан беҳабар бўлган эса-да, кўзга айланиб кетган кўнгли билан Зарифаси руҳини акс эттириб тур-

ган нигоҳларидан, товушидаги туйғулар титроғидан бари-барисини биздан-да кўра чуқурроқ ҳис этган бўлиши аниқ. Зарифа ўз кечинмаларини жимжимадор оҳангга солиб шоирига ҳеч қачон ўқий олмаслигини ҳам самимият билан қабул қи_лади, чунки севмаган аёлгагина карашмага зўр бериши унинг учун азалий ҳақиқат. Эътибор беринг: Зарифа опа Ойбек билан учрашиб юрган вақтларида кундалигида шундай ёзганди: “...*Оҳ, менинг кичкина дафтарчам, нелар гаплашганимизни ёзгим келмайди. Шу вақтга қадар қайси бир руҳий ҳолатимни, нозик туйғуларимни тўла ёза оладим?.. Буларни сақлайдиган дафтар — қалбимнинг ўзи! Сен эса унинг кўлкасисан, холос*”. Дарҳақиқат, қо_розга фикр-туйғуларнинг маълум бир шаклга кирган, сайқалланган нусхасигина тушади. Ёзув — изтиробнинг сояси, холос. Шу дамда туйғуларингдан кимнингдир кулаётганини сезсанг, айниқса, маҳбуб кулгиси — у билан ҳиссиётларинг орасидаги масофа узоқ эканлигини, ҳеч қачон етиб боролмаслигини, унинг бегона эканлигини таъкидлайди, бу ҳолатда ўзингни кечиришинг қийин. Назаримда, шунинг учун ҳам унинг аёл қалби “*Агар Ойбек бундай ночор сатрларни кўрганда, не деган бўларди? Кулармиди?*” деган саволни бир неча бор ўзига беради. Ахир, сатрлар ортида юрак яширинган-да! Бу каби аёллар ҳар қанча оғир бўлмасин, бир умр ўз туйғуларини кўксига қамаб ўтиб кетишади. Сиртдан қараганда ман_тиқсизлик бўлиб кўринар, лекин ички ибо уни шу андишаларга, баъзан... йўқотишларга олиб бориши мумкин. Дарвоқе, ёш шоир унга: “*Сен ниҳоят нозик табиатли, мураккаб қизсан... Мен шунинг учун ҳам севаман сени*” деб айтган эди.

Севган севилмишда йўқолаётган ўзини топади. Балки замондошларимизга эриш туюлар, Лайли

жамолини кўриб ҳушдан кетган Қайснинг Мажнун бўлиб уйғониши Шоир хаёлотни маҳсулигина эмас. Саргашта руҳ ўз маҳрамини танийди. Бу дийдорнинг нафсимизга қарам бўлган заиф тафаккуримиз етиб боролмайдиган не-не сўқмоқлари бор. Ёки “бир боқишда муҳаббат” ибораси ҳам сўзлашув луғатимизни бойитиш учунгина ўйлаб топилмаган. Фақат ўша дамда бу ҳолатни нима деб номлашга гангийсан. Ойбек ва Зарифа дунёсини кўнглимдан ўтказа туриб кўҳна ҳақиқатга яна бир қарра амин бўлдим: инсоннинг моҳияти унинг муҳаббатида акс этар экан. Ойбек ўзидек мунгли ошнаси ой билан дардлашиб, коинотдан нажот излайди:

*Салом, эй Ой,
Мунгли эски дўст!
Боқ, тагимда яна
Ўша тақир пўст.
Ўша шамшод асо,
Ўша қамиш най...
Фақат ўзга ҳижрон,
Ўзга жон ва май.
Мажҳул саҳродамен,
Ой, бўл пир ва эш,
Ғояга эришсин
Бу сўнги дарвеш!*

Зарифа эса юрагидан мангуга жой олган юлдузлар воситасида фазога мурожаат этади:

*Термуламан Чўлпон юлдузга,
Дейман, унда нелар бор экан?*

Муҳими икковининг ҳам кўзлари интиҳосиз кўкка тикилган. Менинча, уларнинг бемаҳал учрашмагани ва бир-бирларини ўз вақтидаёқ таниб, умр бўйи бу мўъжизанинг масъулиятини сезиб ўтганликлари Тақдирнинг буюк туҳфаси бўлса ке-

рак. Йўқса, улар қисмати ҳам бахтсиз муҳаббат тарихини яна биттага бойитган бўлар_миди? Бахт бахтсизлик сингари сурбет эмас, у ўзини айтмасдан, сездирмасдан келади. Ҳаёт ҳақиқати шуки, узоқ йил умргузаронлик қилиб ҳам ёнингдаги одамни танимай ўтиб кетишинг мумкин экан. Худди Андрей Вознесенский бир шеърда иқрор бўлганидек: “...ишқ-севгидан ичдик қасамлар... пойимда айла-ниб ўргилдинг минг бор ..бирга узоқ яшадик, бироқ танимадинг сен мени зинҳор”.

Ойбекдек ҳассос инсонга олдинда ўзини кутиб турган чақиртиканакли йўллардан омон ўтиши учун ҳам бир ҳамоҳанг қалб зарур эди. Зарифа менга Ойбек кўнглидаги чексизликни, Ойбек эса Зарифа дунёсидаги теранликни уқтирар, ўзимча бир-бирдан уларнинг ўзи_ни топгандек бўламан... Беш асрдирки, Ҳазрат Навоийнинг муҳаббати биз учун савол. Унинг буюк кўнглини, орзу-хаёлларини фақат асарлари орқали уқишимиз мумкин. Агар Шоирнинг ҳиссиёти билан бўйлаша оладиган Аёл кимлигини билганимизда ҳам биз даҳо юрагининг шу кўнгача қоронғи бурчакларига мўралаб, ўзи_миз учун Уни яна бир карра кашф этган бўлармидик? Балки, океаннинг бу соҳили лоқайд ер фуқаролари учун ўтиш мумкин бўлмаган, мангуга манъ этилган ҳудуд_дир. Шунинг ўзи ҳам Улуғ Шоир руҳияти қай даражада сирли эканлигини кўрсатади.

“...Ойбек тоқчадан “Турк адабиёти тарихи”-ни олиб, ёстиққа ёнбошлади. Тавфиқ Фикрат, Яҳё Камол шеърларини ўқиркан, назаримда, ниҳоят мен ҳам у чертаётган танбур садоларига ҳамоҳанг ва ҳам жўр бўла бошлаган эдим”. Мана шу ҳамоҳанглик, руҳан муштараклик, борлиқни биргаликда туйиш ҳисси, туйғу-изти_роблар уйғунли-

ги, айнан ойбекона эҳтирос Зарифа Саидноси-
рова шеърларидаги кўзга ялт этиб ташланадиган
жиҳатдир.

*...Севаман хаёлни, бандиман мангу,
Хаёллар забт этган бутун борлигим.
Хаёллар булутдай олиб кетади,
Юлдузлар олами — кенг сайргоҳим.
Шаффоф само узра учди оқ булут,
Дилга тўлди ором, мен беҳуш шайдо.
Қуёш этагида эриди булут
Бўлди шунда ҳислар қуюни пайдо.*

26 июн, 1973.

Нозиктаъб олим Иброҳим Ҳаққул “Ойбек са-
мовий эҳтирослар мусаввири” деб бежиз айтмага-
нини шоир шеъриятидан хабардор шеърхонлар
тушунади. Юқо_рида гувоҳ бўлганингиздек, хаёл-
лар асирасига айланган аёлнинг сармаст кўнгли ҳам
самовий ҳиссиётлар оғуши_да тентирайди. У биз-
га “Хаёллар денгизи мисли хазина” дея эътироф
этган Ойбегимизни эслатади.

*Хаёлим қўйнида ётган чоқларда
Ипақдай қўллари кўнглимни силар.
Ўзимни сезаман юксак тоғларда,
Ҳар нарса кўзимга секин сузилар...*

*Кипригимга алам қўнган онларда,
Хаёлим бўйнига қўлни ташлайман.
Жондан гўзалдир шу замонларда
Ёқут кўзларидан ўпа бошлайман.*

*Бир кулса узоқдан хаёллар гули,
Яшнайди шоирнинг шу тентак кўнгли.*

Ойбек, 1928.

Ягона оламга айланиб кетган икки хаёлпараст кўнгилнинг бу шеърлари моҳиятан Чўлпоннинг “*Хаёл, хаёл, ёлғиз хаёл гўзалдир, ҳақиқатнинг кўзларидан кўр_қаман...*” ҳикматта айланган мисрасидаги хавотир сирини шивирлайди. Саркаш хаёл эса ўзининг маконини қўл етмас чўққилардан излайди...

*...Шамолдай учаман, ошиб булутга,
Кезаман, хаёлим — ўзга бир ўлка.*

23 август, 1973.

Фақат хаёл кўмагида кўзинг қорачиғини ичкарига қарата оласан. Кўнгилга шўнғиш санъатини эгаллаган одамнинггина нигоҳи Самога қарайди. Унинг қаърига ботиб Осмоннинг калитини топиш, шу ҳақда ўйлаш мумкин. Ишонаверинг, хаёл суриш қобилиятидан маҳ_рум кимса ҳақиқат билан ёлгоннинг чегараларини фарқ_лолмай, уларнинг рангини танимасдан ўтиб кетади. Аслида бу дунёда улкан ҳақиқатларни айтган, мангу саволларга жавоб излаш ишқида ёнганларнинг бари оломон томонидан калака қилинган буюк хаёлпарастлардир. Айнан шуларгина ҳаёт ҳақиқатининг шафқ_атсизли_гини, вафосиз ўйинларини ўзгалардан кўра кучлироқ туяди. Бироқ ўжар хоҳишга айланган ҳис олам ва одамни тоза кўриш орзусидан бир зум ҳам тинмайди. Дардга айланган мана шу дайди хаёллар инсонни санъаткорга айлантиради. Назаримда, Хаёл — Осмон билан Ерни бир-бирига боғлаб турган сирли-сеҳрли арқон-робита. Унинг ёрдамида келажак ўтмиш билан учрашади. Оллоҳ ўзининг бу бебаҳо инъоми ёрдамида ҳам Ўзини биз — сарсонларга эслатиб турадигандек. Одатий ҳисоб-китобли, турмушнинг қуйқалари билан бежалган хира қиёфаларни, ҳафсалани пир қилар даражадаги

кўнгилни чўктирадиган бўм-бўш сўник кўзларни
кўравериб, баъ_зан табассум ортида изтиробнинг
майин нурлари қал_қиб чиққан ўйчан-хаёлчан,
маъсум юзларни шу қадар соғинасанки...

*Қирғоғи бўлмаган бу кенг муҳида,
Ҳеч ором топмади бу кичик кема.
Тўлқинлар қаримас, кучи синмасми?
Бу кема манзилга етмасми, нега?..
Ўлқундан ўлқунга отади тўлқин,
Фақат чўпда қолдик, бузилди кема.
Бир чўп, бир хашак бўлиб қолса-да,
Кўрурсиз, манзилга элтар чўп — кема.*

24 июл, 1937.

Шеър санасининг ўзиёқ бизга кўп нарсаларни
айтиб турибди. Ўтган асрнинг машъум ўттиз ет-
тинчи йилининг ёзи ўзбек маданияти тарихи учун
ҳеч унутиб бўлмас қўрқинчли туш эди. Миллатни
“халқ душман”_ларининг таъсиридан буткул “то-
залаш” учун ваҳимали сўроқлар айна авжига чиқ-
қан... “Кичик кема” — Ойбек Чўлпон, Қодирий-
ларнинг думи, Усмон Носирга хайри_хоҳ инсон
сифатида таъқибга учраб, турмуш денгизининг
шафқатсиз гирдобига тушиб қолган кезлар... Қай-
_сидир маънода давр югурдаklarининг Ойбекка
қўйган “айб” ларига асос ҳам бор. Чўлпон, Қоди-
рийлар фақат Ойбекнинг ўзига эмас, балки унинг
аёлига ҳам айрича ҳурмат билан қарашар, Элбек
эса Зарифа Саидносированинг “Анорганик кимё”
дарслигига муҳаррирлик қил_ган, оилалар ўртаси-
да дўстона муносабат ҳам бўлган. Ҳабибулла Қоди-
рий ўз хотираларида отасининг қуйида_ги гапла-
рини эслайди: “Ойбек Ленинградда ўқиган, СА-
ГУни тамомлаган, қобилиятли покиза олим. У ёш
бўла туриб дорилфунунда дарс беради, бунинг ус-

тига шоир ҳам. Рафиқаси кимёгар олима, кимё дарслиги китобини ёзган. Лекин у, “мен олимман” деб сира кибранмайди, ўзини камтар тутуди, эрини ҳурмат қилади”. Маҳбубасининг умид тўла нурли изтироблари шеърга кўчмасдан ўн икки йил олдин, бу долғали ҳаётнинг “ёш йўлчи” си шундай дея ўтинган эди:

*...Қутурма, денгиз,
Ҳовлиқма, денгиз.
Кичик қайиқни
Ирғитма, денгиз...*

Зарифа опанинг “ёзиш кераклиги учун” ёзилмаган, кўнгилдан тўкилган сатрлари бизга Шоир адабий хазинасининг давоми бўлиб кўринади. Иккаласининг ҳам сўнги нафасига қадар асрай олган ҳайрати “муҳаб_бат — мангу руҳий ташналик”-дир дея сўзлайди. Умрнинг товонни куйдирадиган даражадаги ўнқир-чўнқир йўлларида катта туйғуларни қалбда олиб ўтишнинг сабаби, назаримда, ИШОНЧнинг дарз кетмаганлигидадир. Ноёб ҳодиса! Муҳаббат ўзининг кўксига бутун ҳаётни — борлиқни жойлайди. Унга бўлган ишончсизлик ҳаётга бўлган ишончнинг йўқолиши аслида. Туйғу_лари емирилган эркакка сиз аёлнинг муқаддаслиги ва ҳаётнинг улуғворлиги ҳақида ҳар қанча ваъз ўқиманг, барибир, олам унга бевафо аёл ишвасидек жилва қила_веради. Қалби вайрон бўлган аёл учун эса буларнинг бари эртак бўлиб туюлади, эртак бўлгандаям истеҳзога бой эртак.

Зарифа Саидносирова шеърини — шоирлик даъ_восидан мутлақ озод, бачкана шухратдан баланд турадиган соф лирика. Қолаверса, унинг ўзига хос эркин ва вазмин дунёси бизнинг ҳавойи хушомадларимизга муҳ_тож ҳам эмас. Фақат... бир ўкинч... Онамнинг кўксига бош қўйганча, ундан

эшитаётган эртақлар кўмагида эндигина дунёнинг ола-қуроқ рангларини кўра бошлаганимда У айтadиган сўзларини айтиб, бу дунёни тарк этиб кетган эди... Бугун эса, у билан қолдириб кетган мероси орқалигина сирлашиш имконига эгамиз, холос. Зарифа опа Ойбекни назарда тутиб “*Ҳозир хотираларим уммонидан излайман уни*”, деб ёзган эди. Энди эса унинг ўзини туйғулари уммонидан излаяпман. Таассуротларимга эрк бериб юбораётганимнинг боиси ҳам шунда бўлса керак. Баъзан ўтиб кетганлар гарчи биз билан мана шу ҳаводан нафас олишмаётган бўлишса-да, тириклардан кўра ҳаёт ҳақида, тириклик ҳақида сенга кўпроқ нарсаларни айтиб турадилар. Тириклар беролмаган таскинни улар берадилар. Шунинг учун қабрис_тону музейларни ёлғиз зиёрат қилган афзал. У жойларда кузги япроқлардек узилай-узилай деб турган виждонинг яна яшаш учун ўзига куч йиғади... Қадам-бақадам сендан олислаётган ўтмиш қаршисида унсиз бош эгасан... Оёғинг тегиб турган мана шу думалоқ Ерда фаришталарга сирдош тутинганча, самовий тушунчалар билан яшаб ўтган сара Аёлларни ички хўрсиниқ билан кўм_сайсан...

*Сир тўла фазони оралаб учсам —
 Етти қат самода мен — она бургут.
 Юлдузлар, қуёшлар йўқдир саноғи,
 Тўшимга сад бўлмас зўр карвон булут.*

*Дарёлар устида мен бир қалдирғоч,
 Қанотим тўлқинни чақмоқдай урар.
 Оҳ, нечук ҳузур бу, нечук бу нашъа!!!
 Туйғулар тўфони қалбимни ёрар.*

Зарифахонимнинг сўнгги шеъри... Ҳа, бу қайсар қисмат қудрати қаршисида бош эгмасликнинг сира иложи йўқ. Унинг таҳир шароби сархуш этганча

қанот бағишлаб кўкка чорлайди, ўзининг мўъжизасига инон_тиради. Шу боис яшаб ўтилган умр товон ўрнига фақат кўзёшларнигина эмас, изтироблардан ғолиб келган эҳтиромни ҳам сўрайди. Эҳтиром суратидаги бу ҳайрат гоҳ ердаги тубанликлардан олислаб кетган, етти қат самода парвоз этгучи мағрур она-Бургутга айлантирса, гоҳ дарёлар — замонлар тўлқинини-да писанд этмаётган эрка қалдирғочга айлантиради. Озод руҳнинг бундай гўзал рақсига эса булутлар ҳам соя сололмас... Тошдек қаттиқ замин туйғуларни чиниқтиради, тоблайди, аксарият ҳолларда, ўз кўксига урганча ҳисларни чилпарчин қилиб ташлайди. Фақат топталмаган ҳур кўнгилигина ўзининг азалий манзили чексиз сир сари — фазо томон талпинади. Бу навобахш қалб бир умр ҳиссиётлар ғала_ёнини ўзининг қалин муқоваси ортига яшириб яшаган ҳеч тугатиб бўлмас китобга ўхшайди...

Инсон қалби оркестр куйлари остида ўз ҳалокати_ни қарши олган улкан “Титаник” ни ҳам эслатади: бари тугаётганлигини, фожеа муқаррарлигини билса-да, бахт ҳақидаги хаёлларидан, ҳаётий орзуларидан воз кечолмайди.

...Қўлингиздаги бу тўпламда олима қўл билан ушлаб бўлмайдиган, тутқич бермас оний лаҳзалар орқали ўзининг ички оламини мангута муҳрлаган. Бугун сиз ўқиётган бу шеърлар ҳақида бировга айтишга, ҳатто болаларини-да хабардор қилишга ҳам унинг томирида оқаётган “оқсуяк” қони йўл қўймагандир, балки. Би_роқ... У умрининг нақ шомида турли йилларда, ҳар хил вазиятларда араб имлосида ёзилган юздан зиёд шеърларини — яшаб ўтган лаҳзаларини совурмасдан, битта дафтарга кирил ёзувида жамлайди. Шу тариқа оқиб кетган умрига

— Қисматта сўнги бора ўз ҳурматини бажо келтиради.

...Ўй-хаёлларни жиловлаш илинжида ёзувларимга нуқта қўймоқчи бўламан, бироқ... оқчарлоқларни умримда ҳеч кўрмаганман, лекин уларни танийман... Ай_ниқса, Ричард Бахнинг “Оқчарлоқ”-лари эрта тонгдан қулоғим остида тинмай чуғурлаб оромимни ўғирлай_ди...

“*Сен тасаввур қилсанми: яшашдан мақсад — қо_рин тўйғазиш, озуқа талашиб жанжаллашиш ёки Тўда_га ҳоким бўламан деб куйиб-пишишдан иборат эмаслигини англаб етиш учун ҳар қайсимиз нечта умрни яшаб кўришимиз лозим бўлар экан?..*”

Иқбол Қўшшаева

Тўсманг, йигит, йўлимни.
Мен уяламан.
Ушламангиз қўлимни,
оҳ уяламан.
Ҳали ёш қиз боламан,
жудаям уяламан,
Оҳ, уяламан. Тўсманг йўлимни.

10 май, 1926.

* * *

*Излама, йигит, излама мени,
Йўллар айрилмиш, излама зинҳор.
Мактубларингдан кўнглимда яра,
Тўсма йўлимни, берма кўп озор.*

*Хиёбонларда йўлиқма зинҳор,
Ўтинадурмен, унут сен мени.
Содалик, ифғатим — ғурурим менинг,
Оҳ, шоир йигит, излама мени.
Излама мени.*

29 август, 1926.

* * *

*Бу сенга сўнги қўшиғим, йигит,
Кўнглингда бўлса меҳр, нақ чигит,
Билурсен, дейман, билурсен ўзинг,
Бу сенга сўнги қўшиғим, йигит.*

*Айриди йўллар, йўллар айриди,
Йўлларга қуюлди ёмғурлар, дўллар.
У хиёбонни унутдим, лекин
Қўлинг оташин сақлар бу қўллар.*

*Бу сенга сўнги қўшиғим, йигит,
Кўнгул навосин сўнг дафъа эшит!..*

12 август, 1927.

* * *

Тонг юлдузи чарақлаб қалқди,
тағин ботурми?!
Карвон-карвон келди хаёл,
дилга қўнурми?
Бўлса осмон бўш,
Бўлса кўнгул бўш —
Бундан оғир жафо бўлурми?!

14 декабр, 1927.

* * *

Кўрсам бир япроқ,
Ё булут оппоқ,
Қалбда ҳаяжон
Тошар бир жаҳон.

5 май, 1928.

* * *

Қуёшнинг илк нурларидан
Сутдай саҳар эриб кетди.
...Заррин шуълаалардан
Шафақларда нафис лавҳа...

Уфқдан чиқди қалқиб,
Олов дурра.
Қарасам кўзни олур
Олов дурра.

Ҳар кун қуёш
Менга меҳмон,
Кузатаман.
Ҳар саҳарда
Ўзга бўёқ,
Ўзга лавҳа...

Кўнгулларни
Тўлдиради
Янги ҳислар,
Янги туйғу.

7 май, 1928.

* * *

*Дўстлар шод, душманлар ёнар ҳасададан,
Эмиш бахт юдаузи ҳаётим эши.
Кўнглимнинг қопчиғи тўқилган нурдан,
Порлайди сомон йўл — пойандоз эмиш.*

*Қайғунинг балчиғи бўғзимга келса,
“Тўпиққа чиқмайди” дейман бепарво.
Тариқдай бахт бўлса, кўз ва чеҳрамдан
Нур тошар — менга бегона ғусса.*

*Дўстлар шод, душманлар ёнар ҳасадада.
Дерлар: бахт юдаузи бошимда паноҳ.
Меҳр-муҳаббатга лим тўла қалбим
Қалбига солганман, бахтим шундандир.*

10 июл, 1936.

* * *

Оқурман, оқурман, қанча оқурман?
 Сарсонман... Бу дарё қай томон оқур?
 Соҳили бормидир, жавлон боқурман,
 Жавобсиз саволлар қалбимни ёқур...

Сандалга суқилиб тинглардим бувим,
 Тонг отмас тунларда қиларди нақл:
 “Дунё— карвонсарой, эшиги икки,
 Кирурмиз, чиқурмиз...” етмасди ақл.

Йилларки ўйладим, бу фалсафанинг
 Олов қанотида ўртанди кўнгул.
 Минг-минг асрларнинг, бир дақиқанинг
 Маъноси нимадир? — зим-зиё,
 мажҳул...

Гоҳ жўшқин, гоҳ сокин оқур бу дарё,
 Соҳили, учи йўқ, узилмас гўё...

10 июл, 1936.

* * *

Қалбим бир учини шеър забт этмиш,
Аммо у денгиздай чексиз, тўлқиндор.
Ёзсам, ёзмасам-да майли, бахт эмиш,
Қалбга эш бўлса у — сўнмас қуёш бор.

Осмон ойнасида парча оқ булут.
Сирпалса суюнурман, кўриб азалдан.
Бу зўр муҳаббатки, бўлмайди юлиб
Ташламоқ гуноҳдир, айрилмас дилдан.

Бир нур дуч келса бир япроқ узра,
Кўнглумда тошади севинч тўлқини.
Йиллар ўтар, аммо ўчмас хотира,
Кўнглумда у нурнинг сўнмас ёлқини.

14 июл, 1936.

* * *

Қирғоғи бўлмаган бу кенг муҳида
Ҳеч ором топмади бу кичик кема.
Тўлқинлар қаримас, кучи синмасми?
Бу кема манзилга етмасми, нега?..

Ўпқундан ўпқунга отади тўлқин,
Фақат чўпда қолдик, бузилади кема.
Бир чўп, бир хашак бўлиб қолса-да,
Кўрурсиз, манзилга элтар чўп-кема.

24 июл, 1937.

* * *

Оқшом қалқади
Юлдузлар бир-бир.
Саҳар сўнади,
Изларида биз,
Деймиз “бу не сир?!”

Боғ айланамиз,
Сувнинг бўйида
Ўтириб наҳор
Еймиз шафтолу.
Кечаю-кундуз
Мутгасил ёзув.
Ҳорганмиз бирга.

Хумда қайнайди
Чарос шарбати,
“Ич! — дейди шоир,
— Кўнглингдан кўчар
Кунлар ғурбати.”

Ҳар бир томчиси
Гўё бир қуёш,
Томирда туташ
Аланга-оташ.

Бу ҳам сабоғим,
Титрар оёғим,
Ёнар ёноғим
Кулади шоир.

Тутади яна
Лиммо-лим коса —
Қирмизи ёқут
Чақнаган чағир

Кўпириб ташур.
“Ич саратонни...
Ишқимизга, бил,
Бу ҳам ярашур...”

Биргалашиб биз
Хушхўр шароб-ла
Ютамиз юдуз...

Кўнгулларимиз —
Бир тошқин дарё.
Ўқиймиз севги
Достонимизни.

Бу бахтли кунлар
Туюлур бизга
Битмасдай гўё.
Қалбларимизда
Сўнмайди зиё.

15 июл, 1936.

* * *

Осмонда сузган парча булутнинг
Кўнглумда ёшлиқдан сақланур изи.
У оқшом қуёшнинг сўнг табассуми
Булутта ранг сурди олтин, қирмизи.

Ҳануз ёдимдадир парча оқ булут
Сузарди у оқшом сокин самода.
Қизил гул ёноғи каби у кулиб,
Кузатди қуёшни, эриб ҳавода.

25 март, 1937.

* * *

Тун яримлаган,
Шоир “Қутлуғ қон”
Рўмонидан бош
Кўтармас бир он.

Қўлимда китоб —
Атом ҳикмати,
Тафаккуримда
Дунё қисмати.

“Бир исмни топ,
Ёқимли, ёш қиз—
Йўлчи синглиси,
Кўзлари юдауз”.

“Зухра ё Чўлпон,
Ё Олтин биби.
Кам учрар Унсин”.
— “Бу энг яхшиси!”

1937 йил.

* * *

Бир кимёгар чизса ҳар саҳар шеър,
Кулмангиз битса у ҳар оқшом шеър.
Дўстларим, бу асло тентаклик эмас,
Кимёгар қалби ҳам ҳисларни туюр.

18 феврал, 1938.

* * *

*Термуламан Чўлпон юлдузга,
Дейман, унда нелар бор экан?
Дарёлари, тоғлари борми?
Боғчалари, гуллари борми?
Саратоннинг борми ёллиғи?
Йигитлари? Гўзал қаллиғи?
Дейман, унда нелар бор экан?*

20 феврал, 1938.

* * *

*Юлдузлар, юлдузлар, дилбар юлдузлар,
Тунлар сиз кўзимда, дилда кундузлар.
Ёшлиқдан ўқурман сиздан афсона,
Кўнглимга абадий кирган, юлдузлар.*

*Етти қароқчининг гўё синглиси,
Ҳар кеча кезаман сомон йўлида.
Суфра ва ўқлоғ, ана уч ўчоқ,
Олтин қозиқ қотган якка бир ёнда.*

*Тонг юриш қилганда тун қоронғисин
Нур тошқин эритар. Сайрга тўймайман.
Қуёш кутар уфқ остонасида,
Юлдузлар шўнғиркан, ютиб оламан.*

14 июл, 1939.

* * *

*Тўлқин, тўлқин келур куйлар, қўшиқлар,
Ифодаси йўқдир, сўз топилмайдди.
Энг гўзал сўзлар ва энг зўр қофия
Сатрга ололмас, бебош қўшиқлар.*

*Бир куни суюгим, эгим қабрга
Киражак, наҳотки шеърим кўмилса...
 гуноҳ бўлмасму?...*

30 июл, 1939.

* * *

Ёшлигимдан сақлайман, Заҳро юлдузи,
Кўнглумнинг баңд-баңдида сеңинг ёлқининг.
Ҳар тунда учрашамиз сокиё осмонда
Қуюласан томчилаб ташна юракка.

12 сентябр, 1939.

* * *

*Қалбимда кўмилган шеър булоғи,
Шеърларки, э-воҳ, сўзсиз шеърлар.
Дарё тўлқини ҳам сўзсиз бир қўшиқ
Қалбимда нақ шундай сўзсиз шеърлар.*

*Бир куни муқаррар ер қучар мени,
Қон, этим, суягим — бир сиқим тулпроқ.
Қўрқаман, тинчлигинг соврилар сенинг,
Забт этар кўнглингни ёлғиз ғам, фироқ.*

12 сентябр, 1939.

* * *

Булутлар, булутлар, оппоқ булутлар,
Севаман, қарайман суқланиб сизга.
Учасиз фазода енгил, муҳташам,
Хаёлим ясланган елкангиз узра...

15 апрел, 1940.

* * *

*Юз ўттиз талабя кузатар сокин,
Бирма-бир ҳар сўзни, ҳар бир чиқишни.
Кеч хотирасин кўкракка қулфлаб,
Аудиториянинг фикри тизгини
Бўшамасин дейман. Уйқусиз кечда
Аямай айтилган ҳақоратлардан
Тинмайди оғриқ. Киприklarимда
Балки нам бор кечки кўз ёшларимдан...
Лексия ўқийман ҳароратада бош,
Имтиҳон оламан кўзларим жиқ ёш,
Нега кечмайман бундай ҳаётдан,
Қутилмас тухматдан асло ғариб бош...*

16 октябр, 1947.

* * *

*Айвондаги қўш кабутар,
Хуш кўрингиз, бизлар меҳмон.
Азизимни — шоиримни
Бир хасталик йиқди пинҳон.
Тутқунларга сирдош, улфат
Кабутарлар, буюк шоир
Хасталикка бугун тутқун,
Дилкаш бўлинг, ҳоли оғир...*

15 октябр, 1964.

* * *

*Терак боши чайқалади,
Шифохона болкўнида.
Хаста шоир ўртанади
Ҳароратнинг ёлқинида.*

*Кўзларида бирдан севинч,
Кулимсирар шоир-ҳассос,
Кўрсатади — новдаларда
Икки булбул — моҳир раққос.*

*Шоиримнинг улфатлари,
Шоир қалбли, жон булбуллар,
Қайда юрса — изида сиз —
Ташаккур, эй меҳрибонлар!*

16 октябр, 1964.

* * *

Теразада ниҳол терак
Шаббодадан чайқалади.
Гўзалиқдан юрагимда
Сира ўчмас из қолади.

Қатор турар йигит чинор,
Писаңд қилмас шаббодани,
Элитгуси минг йилларга
Кўп сирларни, афсонани.

Шийпон — айвон, Чирчиқ водий,
Шоирона ажиб гўша.
Нақ беланчак — новдаларда
Қўш булбуллар олур бўса.

Ҳавоми ё нур денгизи?
Таърифидан сўзлар ожиз.
Сўз керакмас туйғулардан,
Ҳисларимдан кўнгул — ҳофиз...

20 октябр, 1964.

* * *

Қоқ ярим кеча,
Нимқоронғу уй.
Қалбимга кирар
Ҳафиф жўшқун куй...

Ним қоронғу уй.
Деворда шуъла —
Новда сояси —
Тирик бир лавҳа...

Новда, япроқлар
Сояси титрар.
Қалбимга бир куй
Ирмоқдай кирар.

26 октябр, 1964.

* * *

Ҳали ҳам ёдимда: қоқ ярим кеча,
Ёдимда сокин бизнинг жин кўча.
Ёдимда биринчи тотдигим бўса —
Руҳимда дафъатан оловни ёққан
Биринчи у чақмоқ ҳозир ёдимда.

Яқинда чорак аср ўтади,
Ҳануз лаззати унинг ёдимда.
Ўртади, эритди мени у бўса,
Шивирлар: “Олиб кетай уйимга...”

Июв, 1964.

* * *

Бир коса май тутдим, тиниқ нақ ҳақиқ,
Кўпикларида қайнади қуёш.
“Бир ютиб бер” деди. Табассумидан
Ё майдан йўқотдим ерни, осмонни.
Илашдим, кўрдим-да чақнаб сачраган
Булутлар остидан ёйни—камонни...

1964 йил.

* * *

Кўзларимдан сирқимайди ёш,
Қолдик ортада, бўзлар тўртта той.
Ажал золим, шафқатсиз, бебош,
Қанотимда тўртта қарчиғай.

Июл 1968.

* * *

Сузар оқ булутлар, оппоқ булутлар,
Салмоқли, муҳташам шўнғур бургутлар.
Саратон ёллуғи ўртар нафасни,
Ором карвонимни — оппоқ булутлар...

26 июл, 1969.

* * *

Самода сузар
Парча оқ булут,
Еноғида шафақ—
Гулданми, қуёшданми?

26 июл, 1969.

* * *

*Енгил учган юмшоқ қор
Ерга, томга тахтланди.
Майин бир нафосат-ла
Новдаларга ясланди.*

*Ўртанган кўнгулларга
Қуюлди ором — салқин.
Меним ҳижроним мангу,
Ўчмас бир лаҳза ёлқин...*

26 январ, 1970.

* * *

Камолга етибди баҳорнинг кўрки,
Кўзларимда фақат акс жилваси,
юрракка етмас...

Шафтоли гуллари нафис, ним пушти,
Ҳовлимизни хўб кўркам безабди, кўнгул
севинмас...

Ҳар гулда, ҳар баргда қуёш томчиси,
Йиллар ётибди қалбимда қайғу, нега
силкинмас?

Мен бугун эшитдим баҳор куйини,
Мен бугун эшитдим булбул қўшиғин,
Ҳижрон оғуси сира-сира ювилмас,
Ҳар баргда, ҳар юзда, ҳатто
Ёмғирнинг ҳар бир томчисида
Баҳор нашъаси...

Етмас юракка...

3 май, 1970.

* * *

Юраман, юраман излаб изингда,
Ёнимда, дилда — сен, кўра олмайман.
Кўзларинг хаёлчан, китоб тизингда,
Қулоқда товушинг, кўра олмайман.

27 сентябр, 1968.

* * *

Кўзларимдан изламанг кўзёш,
Ирмоқ-ирмоқ қуюлур дилга.
“Оҳ”лаш менинг одатим эмас,
Бағримдадир, олмайман тилга.

27 сентябр, 1968.

* * *

Излайман, излайман йўллардан изинг,
Излайман зинада, остоналарда.
Излайман суюниб боққан кўзларинг —
Изларин гулларнинг ёноқларида.

Тоғлар латофати, булут ҳуснида,
Ниҳол новдаларда, нафис баргида...

Излайман, излайман ҳар жойда, ҳар он,
Изма-из борурман, етурман қачон?..

28 сентябр, 1968.

* * *

Алмашур фаслар, ўтади йиллар,
Ўтади замонлар, асрлар бир-бир.
Инсонлар, жонворлар туғилур, ўлур,
Ҳайронман ҳаётда, нега шунча сир?

15 октябр, 1970.

* * *

Юдузлар, о юдузлар...
Улар нега бесаноқ?
Нелар бор ва кимлар бор,
Ким берур менга сабоқ?

15 октябр, 1970.

* * *

Севаман осмонга бирдан ёприлган
Қора булутларни — қуюқ, қаҳрли.
Қалдироқ, қарсиллаш... Булутлар тагин
Чақмоқлар тилганда — қанча сеҳрли...
Ҳисларимда тошқин — баҳордан дарак,
Хаёлда чизурман ёрқин камалак...

27 январ, 1970.

* * *

*Кўзларим гулларнинг нурларин кўрмас,
Меникидир булбуллар куйласа ҳасрат.
Оппоқ булутларга зарра ҳавас қолмади,
Нега бир кафт тупроқ қилмайди шафқат?..*

1 июл, 1971.

* * *

Бир қуюн келди, совурди мени,
Ерни — Осмонни йўқотдим, нетай?
Изтироб, қайғуни, ҳасратни кўмдим,
Кўз ёшим дарё этиб, унинг қаърига.

Ҳижрон алами — оҳ, бу нечук зулм?
Унутилмас кирсам-да, ернинг бағрига...

30 июл, 1971.

* * *

Учди бир юлдуз,
Чизиб олтин из.
Самога тўлган
Қоронғуликни
Бир нафас тилди
У из — у юлдуз.

Йўқ энди юлдуз,
Сўнди олтин из,
Болалигимдан
Хотираларни
Ёзиб ўқутди
У из — у юлдуз.

1 июн, 1973.

* * *

*Юлдузлар, юлдузлар —
Хотирадан излар...
Хаёллар қарвон
Юрардик бизлар.*

*Қўлим қўлида,
Қалбим қалбида,
Сомон йўлида
Юрардик бизлар.*

*Кўзларда учқун.
Қонларда тўлқин,
Бўсага ташна
Юрардик бизлар.*

*Икки қалб — бир қалб,
Бир бутун эди.
Қалбимми кетди,
Ё қалби қолди?!*

*Сўйланг, юлдузлар—
Хотирдан излар.
Қўмсайман уни...
Юрардик бизлар...*

3 июн, 1973.

* * *

Отамнинг қабридан бормидир
бир из?
Сўзлангиз, сўзлангиз, сўзлангиз гиёҳ!
Ўтсам-да сизларни бир-бир оралаб,
Билурманки, мутлоқ топмасман бир из.
Шунинг-чун кўнгулуда абадий сиёҳ.
Отамнинг қабрини излайман, э воҳ...
Билмайман қаерда пинҳондир хокинг,
Қалбимда кўмилган аламинг, оҳинг.

3 июн, 1973.

* * *

*Бу қандай оташ
Ютди кўнгулни,
Ютди тинчлигим,
Бахтим, кулгумни...*

*Оқади кўз ёш,
Нега тинмайди?
Бу қандай оташ,
Унда сўнмайди?..*

*Фалакка етди
Олов-аланга,
Шоирлар ёзса
Сирмас қаламга.*

*Аммо кўз ёшни
Кимса кўрмайди.
Қалб тинар балки
Оташ сўнмайди.*

11 июн, 1973.

* * *

Тиниқ самода
Оқ моялардай
Сирғалиб ўтса
Момиқ булутлар...
Баъзан кўпириб,
Оқ кўпик каби,
Баъзан сузилиб,
Шоҳи рўмолдай.
Ўтса булутлар
Тиниқ самодан,
Термуладурмен
Тўймай ҳуснига.
Нечук гўзаллик,
Бу не шаклар?
Такрорни билмас —
Ҳар дақиқада
Янги ва янги.
Топмаймен сира
Изоҳ, нақллар.

22 июн, 1973.

* * *

*Бир саҳар бир ғунча табассумидан
Кўнглимга севинчини тўқди гуляпроқ.
Бир умр ташурман баҳор ишқини,
Гуляпроқ нашъаси кўнгулда булоқ.*

*Севаман хаёлни, бандиман мангу,
Хаёллар забт этган бутун борлиғим.
Хаёллар булутдай олиб кетади,
Юлдузлар олами — кенг сайргоҳим.*

*Шаффоф само узра учди оқ булут,
Дилга тўлди ором, мен беҳуш шайдо.
Қуёш этагида эриди булут
Бўлди шунда ҳислар қуюни пайдо.*

26 июн, 1973.

* * *

Бир томонда мағрур Қорадоғ,
Бир томонда Кийкотлама.
Битилгандир китобларига
Неча тўлқин, неча пўртана.

Неча дафъа қуёш айланган
Уфқларга олтин хол суриб.
Гўё моҳир рассом яратган
Тонгда шафақ, оқшомда ғуруб.

Саҳар бир-бир юдузлар шўнғур,
Кўктебанинг кенг кўрфазига.
Тўлқинларда излайман изин
Ҳовучимда лиммо-лим шуъла.

23 август, 1973. Кўктеба (Қрим)

* * *

Энг гўзал нарса қалб гўзаллиги,
Ундан-да улуғ, айтинг-чи, не бор?
Қай хислатнинг бор кўп афзаллиги?
Инонмайман ҳеч, қилманг баҳс зинҳор.

* * *

От туёқлари...
 Сесканиб уйғондим,
 Тушимми бу—
 От туёқлари.

Асфалтда жаранглар
 От туёқлари.
 Ширин хотиралар
 Уйғониб кетди.
 Балки йиллар ортидан
 Энди етгандир—
 Туёқлар дукури.

Узоқ-узоқ тингладим —
 Кўнглумга яқин
 От туёқлари...
 Жаранглашини...

5 август, 1973.

* * *

Фикр дарёсига уйқу бўлмас ғов,
Кўзлар юмилмасдан тушлар қилур
дов.
Йўқ-йўқ, тунга бор азаддан бир ёв —
Хаёл бу, ё Раббим, тентакман ё сов?

Ирмоқларга шўнғиб, кириб кетаман
Қоялар остига, тоғлар бағрига.
Ёнади юлдуздай маъданлар, занглар,
Оқ эмас, кўк эмас, таниш ранг эмас.

Ранглар сирасида топилмас ранглар.
Рассом ё табиат ижод этмаган.
Шамолдай учаман, ошиб булутга,
Кезаман, хаёлим — ўзга бир ўлка.

23 август, 1973.

* * *

Тун бүйи япроқларнинг
 Тинглайман ҳасратини,
 Зорланманг, ичинг қузнинг
 Сўнук ҳароратини.

Яна баҳор келади,
 Яна янги куртақлар.
 Ёзиласиз, яшнайсиз —
 Сиз, гўзал келинчақлар.

Мен кўп дафъа туғилдим,
 Ўлган эдим кўп дафъа.
 Ўлурман, туғилурман
 Яна қайта ва қайта.

Гоҳ такаббур шаҳзода,
 Гоҳ бўлиб ғариб, фақир.
 Сургалдим сўқмоқларда
 Нонга зор, ночор-ҳақир.

Мен — шоира Нодира
 Эдим, қилич солдилар.
 Шеъримга етмас ажал,
 Фақат жоним олдилар.
 Мен деҳқон она эдим,
 Букилиб омоч сурган.
 Мен бир сулув қиз эдим,
 Шафақ шубласин ичган.

Мана тағин туғилдим —
 Бахтли, озод бир қизман

—
 Олима ё қаҳрамон.
 Кўп дафъа туғилурман.
 Бу Ер сайёрасининг
 Абадий сайёҳиман.

8 декабр, 1974.

* * *

Ойга етди инсон оёғи,
Ечилдимми сирлар тугуни?
Ҳилпиради қирмизи байроқ,
Афсонанинг биттадек куни.

Ойдин тунда термулсам ойга,
Кўрадурман байроқ, арава.
Маъданларнинг таркибин ўйлаб,
Чувалмайди мажҳул калава.

Тафаккурдан тарқалди тумон,
Фан йўлидан чекинди гумон.

8 декабр, 1976.

* * *

*Денгизларни кечсам, тоғлардан ошсам,
Бир нуқтада сира қарор топмасам.
Шаҳарлар, кентларни оралаб ўтсам,
Халқларни бағримга босиб, дўстлашсам.*

1 август, 1973.

* * *

*Тўкилуր япроқлар, тўкилуր, тўкилуր,
Қалбимда ҳасратнинг қопчиғи сўкилуր.
Ҳар сана куз чоғи қадамим ним букилуր...*

31 октябр, 1974.

* * *

Тиниқ қоронгулик... Юлдузлар чақнар...
Гўё бошимда олтин пиёла.
Осмон тушибдими ер узра, дедим,
Куларди юлдузлар, оҳ, ёна-ёна...

ноябр, 1974. Филиппин
(Тинч муҳит қирғоғи)

* * *

Сатрлар олдига тўқаман тумон:
Баъзан кўнгул истар сеҳр, сир, гумон.
Сатрлар оралаб фикр қалқади,
Булутларни йиртган юлдузларсимон.

12 апрел, 1977.

* * *

*Юдузлар изидан юраман ҳар тун,
Нурларга чулғаниб, хўб эргашаман.
Сеҳрлар, сирларнинг диёрин бутун,
Саҳарни қаршилаб, бир-бир кезаман.*

8 март, 1977.

* * *

*Минг дафъа яшайман
Боқий дунёда.
Сув эдим, туз эдим
Оқдим дарёда.
Тердим қуёш заррин
Гулдан, гиёҳдан.
Юрурман жараёнда —
Теран кимёда.
Минг дафъа яшайман
Боқий дунёда.*

8 март, 1977.

* * *

Тонглаар отади сузилиб мовий,
 Ширин ҳисларга толамен мафтун.
 Оҳ, шу онларни севамен, доим
 Кузатадурмен нечук сокин тун
 Сиёҳларига нур қоришади.
 Оҳиста, бутун гўзаллиги-ла
 Сирғалиб майин тонг ёришади.

Қуёшда қайнаган нур шалоласи
 Тун этагига секин қуюлур.
 Хотираларга толамен шунда,
 Хотираларки гўё туюлур
 Чақноқ юлдуздай шу он, шу тунда...

Йиллар ортида қолган бўсанинг
 Лаззатин ҳануз сезар дудоғим.
 Қалам ҳоритган қўл ҳароратин
 Ҳануз сақлайди ҳар бир бармоғим...
 Кузатадурмен нечук сокин тун
 Сиёҳларига нур қоришади.
 Оҳиста, бутун гўзаллигила
 Сирғалиб майин тонг ёришади.

...Мен учун меҳнатдан ширин нарса йўқ,
 У-ла унитаман ҳижрон аламин.
 Дерман, йўл узоқми, кўринмас кети,
 Ҳатто қолдирмади Шоир қаламин.

18 ноябр, 1977.

* * *

Соғинчим, ҳасратим дилга кўмилган,
Кўзларимда учқун, юзда табассум.
Ниқоб деб ўйламанг, меҳнат-севинчи,
Меҳнатни шоирлар қилсин тараннум.

18 ноябр, 1977.

* * *

*Ҳаёт сўқмоқлари кўпи орқада,
Қават-қават гарди — юқдир юракда.*

20 ноябр, 1977.

* * *

Юмшоқ қор узра
Бўри излари.
Қизғандим чиндан:
Оч бўғузлари.

Овчи дер: “Афсус
Отолмадим-да”.
Майли, яшасин
Йиртқич эса-да...

20 ноябр, 1977.

* * *

*Булутсиз самодир кўзларинг — шаффоф,
Муҳаббат китобин ўқидим унда.
Танишдим, татиндим кундуз ва тунда
Дунёнинг севинчин, фараҳ, сурурин,
Кўзларингдан ичдим юлдузлар нурин.*

20 ноябр, 1977.

* * *

*Кўрдим кўзларинг биринчи дафъа,
Мен изладигим, — дедим, — шу шоир.
Кўрмадим шунда қоматинг, юзинг,
Фақат кўзларинг қолди дилимда.*

*Соғинадурман табассум, меҳринг,
Оҳ, соғинаман ҳаттоки қаҳринг.*

21 ноябр, 1977.

* * *

*Хаёллар чексиз, хаёллар денгиз,
Яхшики хаёл деган нарсa бор.
Майли, десинлар, мен хаёлпараст,
Айтинг, хаёلسиз яшaб бўлурми?
Менимча, усиз дунё бўш ва тор.*

22 ноябр, 1977.

Вьетнамда бир кеча

1

Тун... Зим-зиё... Кўп қоронғи тунларнинг бири.
Жим, товушсиз олға борар тўда партизан.
Шундай тунда яшринар кунларнинг сири.
Оёқлардан қон сирқийди... чақир тош, тикан...

Кимда милтиқ, кимда пичоқ, кимда бир тўқмоқ,
Оч ва ҳорғин олға борар бир гуруҳ жангчи.
Ўрмон қалин, тугуллашган, на йўл, на сўқмоқ.
Пастда пусиб ётар йиртқич душман — босқинчи.

Тиқ элдими, ўқ ёғдирар юқори, қуйи,
Жаҳонгирнинг қиёфаси шундайин олчоқ.
Ер курранинг нарёғида ўзининг уйи,
Мискинларнинг кулбасию-ерин топтар, боқ!

Шум иштаҳа, қон сўрувчи, боқ, қора қуртта,
Дейди: "Кучинг, осмонинг ва еринг меники!"
Кел, ер ости бойликларинг орт пароходга,
Нефту темир, олтин-кумуш бари уники!

Асрларча куч, бойлиги беҳад таланган,
Мискинлашган, ғариблашган халқ исёнда.
Вьетнамда ватанпарвар халқ бош кўтарган
Жон талваса капиталнинг иши зиёнда.

Жар ёқялаб аста борар тўда партизан,
Пасти-балаңд чакалакзор, йўллар калава.
Автоматлар, танклар билан ётар зўр душман.
Тиқ этса-чи — йиртқич салчир, ишлар пачава.

2

Аста босар арслон каби оқсоқол чоллар,
Ғазабидан, ғайратидан олади ўрناق
Эр-йигитлар, қиз-аёллар, ўспирин боллар,
Қалбларида ўртанади эзгу бир тилак.

Шу йўсинда сирпанади жонли бир занжир,
Бу занжирнинг бир ҳалқаси — она ва гўдак.

Манзаранинг тасвиридан эзилар бағир,
Опичибди, чақалоғи — сўлуқ бир гулдак.

Бола фингшир, сут йўқ, она кўкси қоқ ёғоч.
Боласининг оғзин босар, чиқмасин саси.
Йўл-йўлакай аллалайди, бола бойқиш оч.
Шу гўдак ҳам бўлажакми зулм қурбони...

Маъсум гўдак йиғиси тун сукунатини
Бир зум бузса на бўлғуси партизан ҳоли?
Она бетинч талвасада, дара, ғурбатини
Дилга солди, оқ аянчдир она аҳволи.

Она меҳри курашади фалокат билан...
О, гўдакни ютди сувнинг машъум гирдоби.
Бола билан ўз қалбини отди ўпқунга,
Шу он мангу сўнди она умри офтоби.

Қалбда ғазаб, Ватан ишқи тошиб тўкилади.
Партизанлар сирғалади сўзсиз ва сассиз.
Юксиз қолди она, аммо қадади букилади,
Ватан ишқи, фарзанд меҳри — булар ўлчовсиз.

Елкасига аста қўйди қўлин қўшни чол.
Меҳр қўли, меҳнат қўли — аср тенгдоши.
Милтиғини узатди чол: “Қизим, буни ол!”
Паришонлик, тўзғун ҳислар она йўлдоши.

Бир нафасда тарқаб кетди, кўтарди қадни,
Икки томчи, икки олов темир томчилар.
Чол қўлига тушди оғир, сидириб дардани...
Қани, булут ёвга отса чақмоқ қамчилар...

Қоқ ярим тун... Янги манзил излар бир гуруҳ,
Қалбларига ютиб оғир ғазаб, ҳасратни.
Парчаланган эрки, бахти, топталгандир руҳ.
Аммо умид, Ватан ишқи билмас даҳшатни.

10 июн, 1960.

* * *

*Минг йиллар муқаддам битилган китоб.
Варақлаб қарайман, маъно беқиёс.
Бу нечук машаққат, ким экан хаттот?
Бир қисм хоки йўқ, меҳнати олмос.*

*У ўз меҳнатидан туйган ором, бахт,
Балки тилагидир — бир парча нон нахт.*

22 ноябр, 1977.

* * *

*Ойдин тунлар, хиёбон сайри,
Сочимизда хушбўй гулбарги.*

*Кўнгул тўла ишқ-ақидалар,
Унутилурми ҳеч у дақиқалар.*

1 декабр, 1977.

* * *

Муаммо кўп, кўцдир фалсафа,
Олимларда гумон, талваса.
Ботмон тошда бир жавҳар каби
Бири тўғри, кўпи сафсата.

5 декабр, 1977.

* * *

Кечалар... ой нури тошқин кечалар,
Самода ой балқиб боради мунгли.
Кўзларим узилмас, изга илашур,
Сирларга лим тўла жилвалар сулув.
Ўйлайман, ўйлайман, сирларки мушкул.
Бу нечук муаммо, ечилмас-мажҳул.
Тўймайман ўпаман нурли ёноғин.
Оҳ, эшитсам инсон қўймиш оёғин.
Аламдан эзилди, узилди бағрим.
Ботмонлаб таширмиш эзгу тупроғин.

5 декабр, 1977.

* * *

Юмшоқ қор ясланган новдалар узра,
Бошлари ердадир, юкларими зил?
Тўсатдан ёприлган қорнинг қаҳридан
Барглар билан бирга зирқирайди дил.

4 декабр, 1977.

* * *

*Бу гўзаллик ўзга дунёда
Борми экан? Уйга толаман.
Қай юлдузда, қай сайёрада
Ўхшаши бор? Ҳайрон қоламан.*

*Мунча гўзал Ернинг чехраси,
Мўъжизанинг йўқ чегараси.*

4 декабр, 1977.

* * *

Табиатга мунча муҳаббат,
Меҳр қўйдим, бунда не ҳикмат?
Қоронғида кўрсам бир зиё.
Ҳаётдан бу — дейман зўр шафқат.

4 декабр, 1977.

* * *

Сузилиб, нақ келинчак, кўринар тонг.
Соат ҳам олтига деб, ургаңди бонг.
Ёстиқдан бош узганлар дерлар: тумон!
Ўтади кўнгуллардан турли тумон.

Тонг тумони — ним шаффоф шоҳи рўмол,
Севаман шундай тонгни, шундай тонгни,
Юзларимни ювади салқин шамол,
Нафас бирла гўёки ичаман бол...

5 декабр, 1977.

* * *

*Тоғ оралиғи...
Бирга иккимиз...
Гуллар, гиёҳлар,
Тоғ пиёз, ялпиз..*

*Кўкдан қуюлур
Нурларки, шаффоф.
Сухбат ва сукут —
Ширин, тиниқ, соф
Узилмас бир пас.
Хушбўй ҳаводан,
Нашъа, севинчдан
Ҳаприқар нафас.*

*Қайнарни қонлар...
У гўзалликнинг
Мўъжаз лаззатин
Туяман ҳануз.
Қани, у онлар?..*

3 январ, 1978.

* * *

Ўйласам босибман йўللарни кўп йил,
 Оралаб қитъалар, шаҳарлар юз-юз.
 Тўлғанган муҳитлар долғаси даҳшат.
 Қалбимда қуюндай ҳаяжон ҳануз.
 Қутурган Муҳити Кабир қаҳрини
 Ҳозир ҳам сезаман салқин заҳрини.

Ироқ саҳросининг саратонида
 Оташ қумларига босдим оёғим.
 Бобилнинг пойида куйди тобоним,
 Ватаним қаҳратон қишин соғиндим.

Ёдимда бир оқшом: Филиппин боғи,
 Дедим, илкимдами сир тўла осмон.
 Ҳар бири пиёла порлар юлдузлар,
 Тўкилури бошимга гўёки шу он.
 Қўрқаман, пойимга тушмасин дейман.
 Тутамаман қўлларим, қўнар юлдузлар.
 Қўлларимда қолмиш ҳисобсиз излар...

11 феврал, 1978.

* * *

*Новдасин ташлаб сувга
Йиғлар эмиш мажнунтол.
Ўтмишларнинг товшини
Тинглар эмиш мажнунтол.*

*Юм-юм тўкиб кўз ёшин
Оқар сувга, тўқурмуш,
Ўтмишларнинг достонин
Ўксиб-ўксиб ўқурмиш.*

*Мажнунтол ўтовида
Жаранглайди сукунат.
Ҳам ширин, ҳам мунглидир
Нашъага тўла фурсат.*

20 феврал, 1978.

* * *

Ярим кеча... Қоронғи қуюқ...
Қурт-қумурсқа барчаси инда.
Чурқ этмайди бирорта
чумчуқ
Сукунатдан қўрқаман тунда.

Вақт мангу тўхтаган гўё,
Ҳаёт сўнган, оқмас бир дарё.

Қуюб берди шатирлаб ёмғир,
Шунда сездим бор экан ҳаёт.
Кетди сийнам эзган юк-оғир.
Ёғин товши келтирди нажот.

30 март, 1978.

* * *

*Эргащдим бу тун
Захро юлдузга.
Изма-из юрдим,
Етдим кундузга.*

*“Сабр қил — деди —
Оқшомга қадар”
Жим сўнди юлдуз.
Уфқда оқ пар
Булутлар узра
Суркади қирмиз
Бўёқлар, сўнгра
Тиниқ сукунат
Қуюлди дилга,
(Танаффус тилга).*

*Ширин шу дамлар —
Тутундай таралур
Сийнадан ғамлар.*

31 март, 1978.

* * *

Фазо! Ўзи не?!
Ортида не бор?
Недир чексизлик?
Айтингиз зинҳор.
Қачон ечилур
Бу мушкул чигал...
Бузрук фалсафа
Наҳотки, ожиз,
Қилолмасми ҳал?...

2 апрел, 1978.

* * *

*Қалдиради серғалва осмон,
Қиличлади ўт, пора-пора.
Ҳайратдаман ким-кимга
душмон?
Қаторлашди кўнгулда гумон.
Шарқиради-қуйди шалола.*

*Кўқдан шундай тўкулса дарё,
Қавжираган сийнамада ёлқин
Сўнар, кириб оромбахш салқин.*

5 апрел, 1978.

* * *

*Замон оқади,
Оқади замон.
Билмам, маъносин,
Қийнайди гумон.*

5 апрел, 1978.

* * *

Бир кун тоғ бағрида ётгандим,
мен — арслон.
Бир кун сачраб чопардим — мен бир қуён.
Бир зарра узатди самодан нафис камалак.
Бир зарра бағишлади сулув капалак.
Минг йиллар муқаддам яшаган
Бувимдан менда бир зарра бор.
Бир қиз нишони бор юрагимда,
Бир йигит муҳри бор буйрагимда.
Борлигим ҳисобсиз зарра қамраган,
Ўйласам: яшайман қайта ва қайта.
Туғилурман яна кўп, кўп дафъа,
Жараён абадий, йўқ тиним,
Энди англадим — йўқ экан ўлим!

7 апрел, 1978.

* * *

Не деган гап “ўлим”?
Айтингиз, бу нечук фалсафа?
Инонманг ўлимга!
У йўқ бир нарса...
Тагин ва тагин туғилурман,
Яшарман кўп даяфа.
Танимда, қонимда неча атом,
 неча зарра бор?
Неча азот, неча фосфор, неча темир?
Тасаввур эт, неча мис, неча кумуш?
Зарралар йиғилур, сочилур — чексиз
жараён.
Туғилур туйғулар,
Ҳиссиёт, ҳаяжон.
Бари абадий, фақат алмашур,
Жараён кетма-кет, чексиз чирмашур.

7 апрел, 1978.

* * *

Ўйлайман тун, ўйлайман кундуз:
Қай юлдузда қандай ҳаёт бор?
Саноғи йўқ, юлдузлар, бордир.
Биздан гўзал, биздан донодир.

8 апрел, 1978.

* * *

*Шунча юлдуз, шунча дунё бор,
Боғланганмиз нега бир Ерга?
Ҳатто Ерни яхши билмаймиз.
Аммо бугун туғилганлардан —
Кўцаир бугун кирганлар ерга.*

8 апрел, 1978.

* * *

*Бир арслон, бир қуён,
Бир гул, гиёҳда,
Сулув капалак,
Нафис камалак,
Бир тош, тупроқда
Юраман — дайди.*

*Сув бўлиб, туз бўлиб,
Оқаман дарёда,
Миллион йил муқаддам
Оққанним каби.
Ўлим йўқ, ўлим йўқ!
Асло қўрқмангиз.
Ҳар қадам, ҳар нафас
Мен қаршингизда.*

*Сулув капалак,
Нафис камалак,
Бир тош, тупроқда
Юраман — дайди.*

8 апрел, 1978.

* * *

Оқади сувлар, оқади сувлар,
Тинимни билмас бу оқар сувлар.
Тошларни оқизган, қирғоқни ювган
Асрлар тинмаган бу оқар сувлар...

2 сентябр, 1978.

* * *

Ёш эдик, шўх эдик, хумда кўпирган
Чарос суви каби, юраклар дуркун.
Косалар лиммо-лим, томчиси учқун.
Бирга кўтарамиз, бирга ютамиз,
Кўзларда табассум ҳар саҳар, ҳар тун.
Майдан-да ширинди у онлар — суқун...

2 сентябр, 1978.

* * *

*Ер курра айланур, оҳ оғир карвон...
Инсонлар, жонворлар, тилак ва армон,
Шодликлар, ҳасратлар, йиғи ва кулги,
Муҳитлар, денгизлар, тоғлардир юки.*

*Айланур, айланур миллион асрлар,
Қурилди, емрилди неча қасрлар —
Гулларга, инсонга бахш этди ҳаёт,
Куйлади, йиғлади, сўради нажот...*

4 сентябр, 1978.

* * *

*Тагин куз. Кўрдим
Неча-неча куз.
Балки сўнгиدير,
Узилурми туз...*

*Кўнгулда орзу
Чексиз бир денгиз...
Лекин истамам
Умр — тўқсон, юз.*

*Япроқлар қуйилур
Олтин, қирмизи.
На гўзал рақси,
Қуйлари, изи...*

*Кузатадурмен:
Япроқлар рақсин.
Ёдга олурман
Саратон тафтин.*

*Қуёшдан келур
Ялқов ҳарорат.
Ҳар заррасига
Кирдим, ялиндим,
Сўрдим шафоат.*

2 ноябр, 1978.

* * *

Муҳитдир бу — Кабир,
Қирғоғи, туби йўқ,
Тополмайман таъбир.

Кечанинг қоқ ярми,
Кўк қайси, сув қайси,
Билинмас, туташган,
Мутлоқдир қоронғи.

Авжига чиқибди
Муҳитнинг, ҳай, қаҳри.
Қуёшни ичмишдир,
Маст, қайнар ғазаби,
Ёки бу шўхлиги?

Қарсиллар тўлқинлар,
Савалар кемани.
Қайдан бу куч, қудрат?

Ожиздир тафаккур.
Курашдим, талашдим,
Ақлдан адашдим...

4 ноябр, 1978.

* * *

Севаман ёмғир
Савалаб ёғса.
Қуйилур дарё
Самодан, дерман.

Қарсидааб ёрса
Момоқалди роқ,
Осмонни тилса
Кетма-кет чақмоқ,

Ўтирсам ёлғиз,
Айвоңда бўлсам,
Ёмғир нафасиш
Симириб тўйсам.

Самодан гўё
Қуйилур дарё.
Ҳар томчисига
Яшрин зиё.

Ўйлайман: бу-да
Табиат кўрки.
Кўп сирларга у
Илдиздир балки...

3 ноябр, 1978.

* * *

Юлдузлар, япроқлар
Ва оппоқ булутлар,
Ранг-баранг капалак—
Нур туққан камалак—
Айтинг, қайси гўзал?
— Бири-биридан афзал!
Арслонми, қуёнми,
Бўримми, жайронми,
Бўталоқ, тойчоқми,
Улоқми, кўзичоқми —
Айтинг, қайси улуг?
— Бири-биридан сулув!
Қаҳрли булутлар,
Ёмғирлар, тошқинлар,
Қуюнлар, бўронлар,
Гупулаган қорлар—
Айтинг, қайси афзал?
— Бири-биридан гўзал!

Борлиқда ҳар нарса
Бахш этадир нашъа...

3 ноябр, 1978.

* * *

Филиппин. Тинч муҳит
Соҳили. Бир оқшом
Чиқмайди ёдимдан:
Бошимда юлдузлар,
Ҳар бири оташга
Лим тўла пиёла
(Осмондан узилган)
Турар ёна-ёна.

О, яна бир боқсам,
Изларман баҳона.

4 ноябр, 1978.

* * *

*Ер-курра кичикдир, лекин
Не-не муҳитлар, денгизлар,
Тоғлар бор. Хаёлга сиғарму
Нафосат, нашъага тўла —
Бу гўзалликлар бир йўла?
Сўрайман, айтинг, юлдузлар!*

5 ноябр, 1978.

* * *

Булутлар оғир, зил,
Тоғлар, даралар
Узра ўрмалар —
Кўкка тортилган
Қалин пардалар,
Дерсиз, тўсилган
Қуёш зуҳури.
Майли, бунинг-да
Бордир сурури.
Севаман шундай
Булутли кунни.
Майли, тўкилсин
Дўлми, ёмғирми.
Бордир барининг
Ўзича завқи,
Кўнглимга яқин
Оҳанги, шавқи...

4 ноябр, 1978.

* * *

Яшил япроқлар
Қолибди қорда,
Бу-да чиройлик.

Тош, гулсиз, гиёҳ—
Бари чиройлик,
Бари эзгулик.

“— Ажал-чи?”

“ — Қарини излаб
Келса, бу — қонун,
Бунга ҳақи бор.
Билсанг, дунё тор,
Йиғлама зинҳор.

Топсанг қўй,
Йўқса, эчки, улоқ сўй.
Бу ҳам катта тўй.

4 ноябр, 1978.

* * *

*Бир баҳорди... Қуяр ёмғир,
Тоғ яйлови, мен ва Шоир
Машинага тиқилибмиз.
Тиззамизда нон, булоқ сув.
Ўтирамиз кутиб қимиз.*

*Ойналарни ювар ёмғир,
Иккита нон— бор-йўғимиз,
Ўлчаб-ўлчаб бурдалаймиз:
Шофёр кетган қимиз излаб,
Четда турсин унинг ҳақи.
Шу топда у бизга балки,
Бир ўтовда қимиз сузур.
Нон-булоқ сув ҳозир-ҳузур.
Унитилмас ҳеч лаззати,
Эзгудир сув, нон иззати.*

7 ноябр, 1978.

* * *

*Кутмайман келажакдан
Ҳаловат-шодликларни,
Бари ордимда қолди,
Мен буларни кўп тотдим.*

*Эндиликда яшайман
Фақат хотира билан,
Бири-биридан ширин —
Бахт ирмоғида оқдим.*

7 ноябр, 1978.

* * *

Соғинаман, соғинаман,
Ҳижрон йўли гўё мангу.
Мен бормасам, у келмайди,
Судрайдими вафо — эзгу.

7 ноябр, 1978.

* * *

*Сафарим қарида, қарида сафар,
Ҳаёт сўқмоқлари лим тўла хатар.*

*Чақирдир тошлари, тиконлар чақир,
Дўзах оташидай саҳролар тақир...*

*Кўп йиллар гулларга тўла майсалар
Пойимда гиламди, туйдим нашъалар.*

*Бахт дарёсида тўлқинлар қучдим,
Булуғлар оралаб бургутдай учдим.*

*Гўзаллик, эзгулик бағрига ботдим,
Севгининг кўп ширин бўсасин тотдим.*

*Иқболим ёймишди гуллардан суфра,
Кафтимда тупроқлар бўлураи нуқра...*

*...Сафарим қарида, қарида сафар,
Инсонга берилган умр бир нафар.*

Ҳаётдан сира ҳам қолмади ҳақим...

3 феврал, 1979.

* * *

*Булбулларнинг куйларида
Эшитурман сенинг сўзинг.
Юлдузларнинг чақнашида
Кўрадурмен сенинг кўзинг.*

*Хаёлимдан нари бўлмас
Сенинг шеъринг, айтган сўзинг.
Бутун умр юрагимни
Тўлдиргансан ёлғиз ўзинг.*

*Япроқларга кўнса зиё,
Сен ҳам тагин кўрсанг, дейман.
Олча гули дув очилди,
Қани, ўзинг? Ўксинаман.*

*Ёнимдасан, кўнглимдасан.
Борадурман. Изингдаман...*

5 апрел, 1979.

* * *

*Нафис гулбарглар пойимда гилам...
Ёноқларига қўйганда қадам,
Дейман: жиноят, бу нечук даҳшат!
Сирқирар сийнам. Босмасам, учсам.*

12 апрел, 1979.

* * *

Олча гуллари ерларда қалин,
Тахтидан қувмиш шафқатсиз шамол.
Ҳовчим тўлдириб ичдим ҳушбўйин,
Ўтмиш варақларин тўзғитар хаёл.

15 апрел, 1979.

* * *

*Оқ булут, оппоқ булут,
Яғринингизга қўнсам.
Сўнарми кўнгул чўғи —
Салқинингизда тўнгсам?...*

*Сайр этсам Ерни, дейман,
Фазо бўйлаб узоқдан.
Икир-чикир ташвишдан
Қутилардим — тузоқдан.*

*Муҳташамдир Ер — карвон,
Булутлар унга ҳамроҳ.
Бу гўзалликни, билинг,
Кўрмай кетиш кўп гуноҳ.*

10 июн, 1979.

МУНДАРИЖА

Туйгулардан ҳофизга айланган кўнгиш	3
Тўсманг, йигит, йўлимни	17
Излама, йигит, излама мени	18
Бу сенга сўнги кўшиғим, йигит	19
Тонг юлдузи чарақлаб қалқди	20
Бир япроқ	21
Кўёшнинг илк нурлари	22
Дўстлар шод	23
Оқурман	24
Қалбим бир учини шеър забт этмиш	25
Қирғоғи бўлмаган бу кенг муҳит	26
Оқшом қалқди	27
Осмонда сузган парча булут	29
Тун яримланган	30
Бир кимёгар чизса ҳар саҳар шеър	31
Термуламан Чўлпон юлдузга	32
Юлдузлар	33
Тўлқин, тўлқин келур куйлар, кўшиқлар	34
Ёшлигимдан сақлайман, Заҳро юлдузи	35
Қалбимда кўмилган шеър булоғи	36
Оппоқ булутлар	37
Юз ўттиз талаба кузатар сокин	38
Айвондаги қўш кабутар	39
Терак боши чайқалади	40
Теразада ниҳол терак	41
Қоқ ярим кеча	42
Ҳали ҳам ёдимда: қоқ ярим кеча	43
Бир коса май тутдим, тиниқ нақ ҳақиқ	44
Кўзларимдан сирқимайди ёш	45
Сузар оқ булутлар, оппоқ булутлар	46
Самода сузар	47
Енгил учган юмшоқ қор	48
Камолга етибди баҳорнинг кўрки	49
Юраман излаб изингда	50
Кўзларимдан изламанг кўзёш	51
Излайман, излайман йўллардан изинг	52
Алмашур фаслар, ўтади йиллар	53
Юлдузлар, о юлдузлар	54
Ҳаёлда чизурман ёрқин камалак	55
Кўзларим гулларнинг нурларин кўрмас	56

Бир қуюн келди, совурди мени	57
Учди бир юлдуз	58
Юлдаулар	59
Отамнинг қабридан бормидир бир из?	60
Бу қандай оташ	61
Тиниқ самода	62
Бир саҳар бир гунча табассумидан	63
Бир томонда мағрур Қорадоғ	64
Энг гўзал нарса қалб гўзаллиги	65
От тўёқлари	66
Фикр дарёсига уйқу бўлмас юв	67
Тун бўйи япроқларнинг тинглайман ҳасратини	68
Ойга етди инсон оёғи	69
Денгизларни кечсам, тоғлардан ошсам	70
Тукилур япроқлар	71
Тиниқ қоронгулик	72
Сатрлар олдига тўқаман тумон	73
Юлдаулар изидан юраман ҳар тун	74
Минг дафъа яшайман	75
Тонглар отади сузилиб мовий	76
Соғинчим, ҳасратим дилга кўмилган	77
Ҳаёт сўқмоқлари	78
Юмшоқ қор узра	79
Булузсиз самодир кўзларинг — шаффоф	80
Кўраим кўзларинг биринчи дафъа	81
Ҳаёллар чексиз, хаёллар денгиз	82
Вьетнамда бир кеча	83
Минг йиллар муқаддам битилган китоб	85
Ойдин тунлар, хиёбон сайри	86
Муаммо кўп, кўпдир фалсафа	87
Кечалар	88
Юмшоқ қор ясланган новдалар узра	89
Бу гўзаллик ўзга дунёда	90
Табиатта мунча муҳаббат	91
Сузилиб, нақ келинчак, кўринар тонг	92
Тоғ оралиғи	93
Ўйласам босибман йўлларни кўп йил	94
Новдасин ташлаб сувга	95
Ярим кеча	96
Эрташдим бу тун	97
Фазо! Ўзи не?!	98
Қалдиради серғалава осмон	99
Замон оқади	100
Бир кун тоғ бағрида ётгандим	101
Не деган гап “ўлим”?	102
Ўйлайман тун, ўйлайман кундуз	103
Шунча юлдуз, шунча дунё бор	104
Юраман — дайди	105
Оқади сувлар	106

Ёш эдик, шўх эдик	107
Ер курра айланур	108
Тағин куз	109
Муҳитдир бу — Кабир	110
Севаман ёмғир савалаб ёкса	111
Бири-бирдан гўзал!	112
Филиппин	113
Ер-курра кичиқдир, лекин	114
Булуғлар оғир	115
Яшил япроқлар	116
Бир баҳорди	117
Кутмайман келажакдан	118
Соғинаман, соғинаман	119
Сафарим қариди, қариди сафар	120
Булбулларнинг куйларида	121
Нафис гулбартлар пойимда гилам	122
Олча гуллари ерларда қалин	123
Оқ булут, оппоқ булут	124
Сир тўла фазони ораляб учсам	125
Узоқ, кўп узоқ йўларни босдик	
Кўзларингнинг бандида қолдим	126
Робия	127

Адабий-бадий нашр

Муҳаррир: *Маъмура Қутлиева*

Мусахҳиҳ: *Дилдор Ғозиева*

Тех.муҳаррир: *Вера Демченко*

Бадий муҳаррир: *Баҳриддин Бозоров*

Оригинал макет «ARTLOL» МЧЖда тайёрланди.

Босишга 28.08.2009-й да рухсат этилди.
Бичими 84x108 1/32.
Босма табоғи 4,375 + вкл 0,375.
Шартли босма табоғи 7,35 + вкл 0,63.
Офсет қоғози.
Адади 500 нусха. Буюртма № 207.
Баҳоси келишилган нарҳда.

«Янги аср авлоди» нашриёт-матбаа марказида тайёрланди.
«Ёшлар матбуоти» босмаҳонасида босилди.
100113. Тошкент, Чилонзор-8, Қатортол кўчаси, 60.

Мурожаат учун телефонлар
Нашр бўлими 278-36-89, маркетинг бўлими 128-78-43
Факс 273-00-14, e-mail: yangiastavlodi@mail.ru